

MOTYVUOTA IŠVADA DĖL KORUPCIJOS PASIREIŠKIMO TIKIMYBĖS NUSTATYMO VĮ KLAIPĖDOS VALSTYBINIO JŪRŲ UOSTO DIREKCIJOJE

Vykdamas Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2017 m. gegužės 23 d. įsakymu Nr. 3-240 patvirtinto Lietuvos Respublikos susisiekimo ministrui priskirtų valdymo sričių korupcijos prevencijos programos įgyvendinimo priemonių 2017–2018 m. plano (toliau – Planas) 3.1.1.2 punktą ir vadovaujantis LR korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsniu, LR Vyriausybės nutarimu Nr. 1601 „Dėl korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2011-05-13 įsakymu Nr. 2-170 „Dėl valstybės ar savivaldybės įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijų patvirtinimo“, buvo nustatyta korupcijos pasireiškimo tikimybė (KPT) privačių interesų konfliktų valdymo valstybės įmonės Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcijoje (toliau – Uosto direkcija) srityje.

Analizuojamas laikotarpis: 2016-06-01 – 2017-08-15. Korupcijos pasireiškimo tikimybę nustatė, vertino ir aprašė Uosto direkcijos generalinio direktoriaus padėjėjas korupcijos prevencijai ir saugai Dainius Noreika.

KPT nustatymo sritis – Privačių interesų konfliktų valdymas Uosto direkcijoje – pasirinkta atsižvelgiant į jos atitikimą Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 3 dalyje nustatytiems kriterijams. Tai yra, per analizuojamą laikotarpį įmonėje buvo užfiksuota Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje nurodyta korupcinio pobūdžio nusikalstama veika.

Privačių interesų konfliktų valdymas yra labai svarbi Uosto direkcijos veiklos sritis, kadangi atliekant tarnybines pareigas privatus interesai gali būti lemiantis veiksnys Uosto direkcijos darbuotojams priimant sprendimus ir teikiant išvadas ar pasiūlymus, susijusius su vykdomomis funkcijomis.

Uosto direkcija yra iš valstybės turto įsteigta įmonė, kuri nuosavybės teise priklauso valstybei ir kuri jai perduotą ir jos įgytą turtą valdo, naudoja ir juo disponuoja patikėjimo teise.

Uosto direkcija savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos civiliniu kodeksu, Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymu, Lietuvos Respublikos Klaipėdos valstybinio jūrų uosto įstatymu, Lietuvos Respublikos Šventosios valstybinio jūrų uosto įstatymu, kitais Lietuvos Respublikos įstatymais, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, kitais teisės aktais, Uosto direkcijos savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos sprendimais, Uosto direkcijos valdybos sprendimais ir Uosto direkcijos įstatais.

Privačių interesų konfliktų valdymas Uosto direkcijoje prasideda nuo to momento, kai yra atrenkamas kandidatas į tam tikras pareigas Uosto direkcijoje (toliau – Kandidatas) (atrankos tvarka šiuo metu Uosto direkcijoje nėra reglamentuota). Kartu su prašymu priimti į darbą Uosto direkcijoje Kandidatas užpildo darbuotojo anketą, kurioje pateikia savo anketinius duomenis, duomenis apie gyvenamąją vietą, atsako į klausimą, ar šiuo metu dirba kitoje darbovietėje ir pan. Šios anketos turinys nėra reglamentuotas, kaip nėra reglamentuotas ir pats anketos pildymo poreikis. Tinkamai reglamentavus anketos pildymo poreikį ir turinį (įtraukus klausimus dėl kandidato privačių interesų), jau pirmame etape būtų galima gauti informacijos apie kandidato į darbą Uosto direkcijoje privačius interesus.

Iš dalies informaciją apie Kandidato privačius interesus Uosto direkcija gauna tuomet, kai Kandidatas pildo anketą pretenduodamas į pareigas, kurias einantiems asmenims reikia leidimų dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, ar teisės dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, žymima slaptumo žyma „Riboto naudojimo“. Uosto direkcijos pareigų, kurias einantiems asmenims reikia leidimų dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, ar teisės dirbti ar susipažinti su

įslaptinta informacija, žymima slaptumo žyma „Riboto naudojimo“, sąrašas yra patvirtintas Uosto direkcijos generalinio direktoriaus 2015 m. balandžio 20 d. įsakymu Nr. V-88, o Teisės dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, žymima slaptumo žyma „Riboto naudojimo“, suteikimo tvarkos aprašas yra patvirtintas Uosto direkcijos generalinio direktoriaus 2017 m. rugpjūčio 9 d. įsakymu Nr. V-152. Etatų, kuriems reikalinga teisė dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, žymima slaptumo žyma „Riboto naudojimo“, sąrašas nėra platus ir neapima visų etatų (pareigybių), kuriuos užimant gali kilti privačių interesų konfliktas. Šis reikalavimas taikomas Uosto direkcijos skyrių viršininkams ir kai kurių kitų skyrių vyresniesiems specialistams, todėl, pvz., įvairių projektų vadovams, kurie tiesiogiai dirba su tiekėjais, šis reikalavimas netaikomas.

Sprendimas atlikti Kandidatų patikrą buvo priimtas 2017 m. liepos 5 d. per Uosto direkcijos administracijos vadovų pasitarimą (protokolo Nr. V1-12). Šiame pasitarime nutarta įpareigoti visų padalinių vadovus, atrinkus Kandidatą, prieš Kandidato susitikimą su generaliniu direktoriumi (prieš 2–3 sav.), apie Kandidatą informuoti generalinio direktoriaus padėjėją korupcijos prevencijai ir saugai dėl patikrinimo. Informacija apie Kandidatą renkama vadovaujantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo (toliau – KPI) 9 str., pateikiant prašymą Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybai (toliau – STT).

STT užklausiama apie visus asmenis, kurių siekiamos eiti pareigos Uosto direkcijoje gali sukelti privačių interesų konfliktą. STT apie asmenį, siekiantį eiti pareigas Uosto direkcijoje, patikrina informaciją Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registre, Administracinių nusižengimų registre, Prevencinio poveikio priemonių taikymo registre, Vidaus reikalų pareigūnų registre, Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos informacinėse sistemose, Vyriausiojoje tarnybinės etikos komisijoje ir Valstybės tarnybos departamente ir pateikia Uosto direkcijai informaciją, nurodytą KPI 9 str. 2 dalyje. Tačiau ir šiuo atveju Uosto direkcija negauna informacijos apie asmens privačius interesus (nebent asmuo buvo pripažintas pažeidęs Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymą).

Priėmimo į darbą Uosto direkcijoje tvarka yra reglamentuota Uosto direkcijos generalinio direktoriaus 2015 m. lapkričio 30 d. įsakymu Nr. V-225 patvirtintu Personalo dokumentų valdymo tvarkos aprašu. Šio tvarkos aprašo pirmo skyriaus 3 dalyje yra nurodyta, kad su priimamu dirbti į Uosto direkciją asmeniu Uosto direkcija pasirašo darbo sutartį, komercinių paslapčių saugojimo ir materialinės atsakomybės sutartį. Asmuo pasirašytinai yra supažindinamas su jo pareigybės aprašymu (pareiginiiais nuostatais). Pareiginiuose nuostatuose, vadovaujantis Uosto direkcijos generalinio direktoriaus 2012 m. rugsėjo 19 d. potvarkiu Nr. PP-6, yra įtraukti du punktai, kurie iš dalies padeda Uosto direkcijoje valdyti privačių interesų konfliktus. 1.2 punkte nurodoma, kad *„darbuotojas privalo pranešti generaliniam direktoriui apie savo darbą, sutartinius santykius su kitais juridiniais asmenimis, juridinį asmenį, kurio dalyvis jis yra ir kuriame nuosavybės dalis yra didesnė nei 10 proc., individualią veiklą, kurios dalyvis jis yra, narystę ir pareigas įmonėse, įstaigose, asociacijose ar fonduose, išskyrus narystę politinėse partijose ar organizacijose ir nusišalinti nuo visų konfliktų sukeliančių sprendimo procedūrų (sprendimo rengimo, svarstymo, priėmimo stadijų ir kt.), jeigu tai susiję su Uosto direkcijos interesais ir gali sukelti viešųjų ir privačių interesų konfliktą ar tokią regimybę. Taip pat šis reikalavimas galioja, jeigu darbuotojas yra kitaip susijęs su juridiniais ar fiziniiais asmenimis, kurie yra susiję su Uosto direkcija teisiniais, ekonominiais ar kitais santykiais“*; 1.3 punkte nurodoma, kad *„darbuotojas įsipareigoja saugoti Uosto direkcijos komercines paslaptis, laikytis konfidencialumo ir neteikti žinių apie įmonę bei pasirašyti Uosto direkcijos generalinio direktoriaus įsakymu nustatytas sutartis dėl Uosto direkcijos komercinių paslapčių saugojimo.“*

Kiekvienas Uosto direkcijos darbuotojas yra raštiškai supažindintas ir savo veikloje turi vadovautis Uosto direkcijos generalinio direktoriaus 2017 m. sausio 10 d. įsakymu Nr. V-5 patvirtintomis Rekomendacijomis dėl skaidraus ir nešališko elgesio VĮ Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcijos darbuotojams (toliau – Rekomendacijos). Šios Rekomendacijos reglamentuoja, kaip privalo elgtis Uosto direkcijos darbuotojai, susidūrę su galima korupcinio pobūdžio asmenų veikla, neskaidriu ir šališku jų elgesiu ar darbu arba gavę apie tai informacijos. Šių rekomendacijų

4.1 punkte nurodyta, kad Uosto direkcijos darbuotojai savo veikloje siekia neleisti, kad jų vykdoma veikla, priimami sprendimai būtų veikiami korupcijos (asmeninės arba komercinės naudos gavimu arba bandymu jos gauti netinkamomis arba neteisėtomis priemonėmis).

Jautriausia sritis Uosto direkcijos veikloje, kurioje gali kilti privačių interesų konfliktas, yra viešieji pirkimai. Viešųjų pirkimų tvarka Uosto direkcijoje yra reglamentuota Uosto direkcijos generalinio direktoriaus 2017 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-153 patvirtintu Viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašu (toliau – pirkimų aprašas). Pirkimų aprašo tikslas yra reglamentuoti Uosto direkcijos vykdomų viešųjų pirkimų organizavimo sistemą, užtikrinančią vykdomų pirkimų teisėtumą, lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo ir skaidrumo principų laikymąsi, strateginių ir kitų Uosto direkcijos veiklos planų įgyvendinimą, sutartinių įsipareigojimų tretiesiems asmenims laikymąsi. Pirkimų aprašo 1.4 punktas nurodo, kad planuojant, vykdant pirkimus Uosto direkcijoje turi būti racionaliai naudojamos lėšos ir darbuotojų laikas, **laikomasi** konfidencialumo ir **nešališkumo** reikalavimų. Pirkimų aprašo 2.1.1 punkte nurodoma, kad Uosto direkcijoje pirkimus organizuoja inicijuojantys pirkimus padaliniai, pirkimo organizatoriai, viešųjų pirkimų skyriaus specialistai ir Viešojo pirkimo komisijos. Viešojo pirkimo komisijos sudaromos Uosto direkcijos generalinio direktoriaus įsakymu. Komisijos veikia vadovaudamosi VĮ Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcijos infrastruktūros objektų statybos, remonto ir kitų darbų bei su jais susijusių paslaugų pirkimams vykdyti ir visiems kitiems, nepriskirtiems mažos vertės, įmonės pirkimams vykdyti viešojo pirkimo komisijų darbo reglamentu (toliau – darbo reglamentas), patvirtintu Uosto direkcijos generalinio direktoriaus 2017 m. liepos 4 d. įsakymu Nr. V-127. Nuolatinė komisija sudaroma ne mažiau kaip iš 5 asmenų. Darbo reglamento 5 punkte nurodyta, kad komisijos nariai (ekspertai), prieš pradėdami darbą komisijoje, turi pasirašyti nešališkumo ir konfidencialumo deklaraciją ir konfidencialumo pasižadėjimą. Konfidencialumo deklaracijos tipinė forma yra patvirtinta Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 23 d. įsakymu Nr. 1S-93. Pasirašydamas šią deklaraciją asmuo pasižada objektyviai, dalykiškai, be išankstinio nusistatymo, vadovaudamasis visų tiekėjų lygiateisiškumo, nediskriminavimo, proporcingumo, abipusio pripažinimo ir skaidrumo principais, atlikti jam pavestas pareigas (užduotis). Asmuo taip pat pasižada nedelsdamas raštu pranešti perkančios organizacijos arba perkančio subjekto vadovui ar jo įgaliotam atstovui apie galimą viešųjų ir privačių interesų konfliktą. Vykdamas mažos vertės pirkimus Uosto direkcijoje, į paraiškos derinimo procesą Uosto direkcijos generalinio direktoriaus nustatyta tvarka buvo įtrauktas Uosto direkcijos generalinio direktoriaus padėjėjas korupcijos prevencijai ir saugai.

Privačių interesų konfliktų valdymas Uosto direkcijoje įgyvendinamas ir stebint, kontroliuojant, kaip Uosto direkcijos darbuotojai deklaruoja privačius interesus elektroniniu būdu. Šiam procesui vykdyti yra pasitelkiama privačių interesų deklaravimo informacinė sistema (IDIS). Šios sistemos vartotoju yra užsiregistravęs Uosto direkcijos generalinio direktoriaus padėjėjas korupcijos prevencijai ir saugai, kuris pagal savo įgaliojimus stebi ir kontroliuoja, kaip Uosto direkcijos darbuotojai, turintys administravimo įgaliojimus, deklaruoja privačius interesus. Šiuo metu Uosto direkcijoje yra 32 darbuotojai, turintys administravimo įgaliojimus, ir visi jie yra elektroniniu būdu yra deklaravę privačius interesus.

Dar viena priemonė, kurią naudojant siekiama suvaldyti privačių interesų konfliktus Uosto direkcijoje, informacinės saugos monitoringo sistema (programinė įranga), kuri stebi elektroninę komunikaciją darbo vietoje, t. y. nuolat kaupia nustatytą laiką išsiųstą ir gautą elektroninę korespondenciją visiems darbuotojams, turintiems prieigą prie Uosto direkcijos informacinių sistemų ir naudojantiems darbdavio suteiktas darbo priemones. Taikomos elektroninės korespondencijos stebėjimo priemonės fiksuoja elektroninių bylų spausdinimą, siuntimą elektroniniu paštu arba interneto komunikacijos priemonėmis. Šios priemonės reglamentuotos Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcijos informacijos saugos politiką įgyvendinančiais dokumentais, patvirtintais Uosto direkcijos generalinio direktoriaus 2015 m. rugpjūčio 6 d. įsakymu Nr. V-171. Taikoma priemonė atitinka asmens duomenų apsaugos reikalavimus ir yra užregistruota Valstybinėje duomenų apsaugos inspekcijoje. Uosto direkcijos darbuotojai yra informuoti apie taikomą monitoringo priemonę. Šios priemonės metu sukaupti duomenys saugomi 1 metus.

Kita priemonė, kurią naudojant Uosto direkcijoje siekiama suvaldyti privačių interesų konfliktus, yra pranešimų kanalo įdiegimas Uosto direkcijoje. Šio kanalo įdiegimas reglamentuotas Asmenų prašymų, skundų, pranešimų, taip pat ir anoniminių, gaunamų VĮ Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcijos pranešimų kanalu, teikimo ir nagrinėjimo tvarkos aprašu, patvirtintu Uosto direkcijos generalinio direktoriaus 2017 m. birželio 12 d. įsakymu Nr. V-117. Pranešimų kanalas yra būtina pažeidimų prevencijos ir skaidrumo skatinimo gerosios praktikos priemonė, stiprinanti pažeidimų prevenciją ir didinanti darbuotojų bei visuomenės pasitikėjimą Uosto direkcija.

Apibendrinant Uosto direkcijos veiklą privačių interesų konfliktų valdymo srityje konstatuotina:

- Uosto direkcija savo iniciatyva yra priėmusi teisės aktus ir sprendimus, būtinus užtikrinti privačių interesų konfliktų valdymą Uosto direkcijoje;

- šiuo metu Uosto direkcijoje nėra patvirtintas tvarkos aprašas dėl atrankos į pareigas Uosto direkcijoje;

- siekiant efektyvesnio privačių interesų konflikto valdymo reikėtų tobulinti Personalo dokumentų valdymo tvarkos aprašą.

Įvertinus Uosto direkcijos veiklą valdant privačių interesų konfliktą Uosto direkcijoje nustatyta, kad egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė dėl privačių interesų konfliktų Uosto direkcijoje ir žmogiškojo faktoriaus.

Apibendrinant teiktini šie pasiūlymai:

- parengti, patvirtinti ir viešai paskelbti Uosto direkcijos korupcijos prevencijos politikos aprašą;

- parengti ir patvirtinti Uosto direkcijos atrankos į pareigas tvarkos aprašą;

- parengti ir patvirtinti Personalo dokumentų valdymo tvarkos aprašo papildymą įtraukiant į jį nuostatą, kad priimamas į darbą asmuo turi užpildyti anketą, kurioje atsispindėtų jo privatūs interesai;

- parengti, patvirtinti ir viešai paskelbti visų pareigybių, į kurias pretenduojant bus kreipiamasi į STT dėl informacijos apie asmenį, siekiantį eiti pareigas, sąrašą;

- naujai redaguoti Uosto direkcijos generalinio direktoriaus 2012 m. rugsėjo 19 d. potvarkį Nr. PP-6, numatant tvarką, kaip turi būti įgyvendinami šio potvarkio reikalavimai.